

Szakmai beszámoló

A Magyar Nemzeti Múzeum

**Joannovits János mellszobra - Istók János alkotására, valamint történeti és fotótörténeti
fényképek 3 csoportjának megvásárlására**
megpályázott és elnyert összeg felhasználásáról

A megítélt pályázati összegből a Magyar Nemzeti Múzeum Történeti Tára számára az Ecclesia Könyv- és Kegytárgybolt (Budapest, Városház u. 1.) kínálatából kölcsönösen kialakított 1.600.000.- azaz egymillió-hatszázezer Ft vételáron Joannovics György (1821-1909; politikus, nyelvész, újságíró, az MTA levelező, majd tiszteleti tagja, szabadkőműves nagymester) nagyméretű mellsobrát, Istók János műalkotását, készült 1912-ben.

A műtárgy unikális darab, így maga nemében páratlan értéket képvisel, hiánypótló, a Magyar Nemzeti Múzeum Szabadkőműves Gyűjteményében helyeztük el a Szkm. 2013.1. leltári számon.

Tárgyleírás:

Középkorú – bajuszt, szakállt viselő – férfi balra néző mellszobra, nyakbavetőn függő jelvénnnyel.

Eredeti állapotban, kissé kopott, szennyezett, egy helyen karcolás, egyébként ép.

Anyaga: fehér márvány, faragott

Oldalt jól olvasható Istók J. 1912 jelzéssel

Magassága: 90 cm

Szélesség: 82 cm

Mélysége: 50 cm

Hozzá tartozó posztamens magassága: 90 cm

Történet:

Az ábrázolt személy Joannovics György (1821-1909) politikus, nyelvész, újságíró. A Kisfaludy Társaság alapító tagja. 1867-ben a Magyar Tudományos Akadémia levelező, 1871-ben tiszteletbeli tagjává választották, 1883 és 1895 között a nyelvtudományi bizottság elnöke. Temesvárott, Pesten, majd Pozsonyban végezte tanulmányait, 1842-ben ügyvédi oklevelet szerzett, ugyanebben az évben csatlakozott a reformellenzékhez, s tevékenyen részt vett Temes és Krassó vármegyék, valamint Temesvár községében. Az 1847-1848. évi pozsonyi országgyűlésen Temesvár követe. 1849-ben Krassó vármegye másodalispánja, e tisztségét viselve is támogatta a magyar függetlenségi törekvéseket, emiatt a világosi fegyverletételt követően elmenekült az országból. Egy éven át Törökországban élt emigrációban, de visszatért, s részt vett 1851-1852-ben a Makk József vezette Habsburg-ellenes szervezkedésben, amiért is Aradon perbe fogták, s 12 év börtönbüntetésre ítélték. 1854 és 1857 között Pesten, Bécsújhelyen, majd Olmützben raboskodott. Az általános amnesztiának köszönhetően 1857-ben szabadult. Az 1860-as évek közepéig távol tartotta magát a közvetlen politizálástól, nyelvészeti kutatásokkal, újságírással foglalkozott (Magyarország, Ország, Pesti Napló). Ezt követően újra bekapcsolódott a politikai küzdelmekbe. 1865-1881 között a románbogsáni választókerület országgyűlési képviselője. A Deák-párt, majd 1875-től a

Szabadelvű Párt tagja lett, majd pártonkívüli, 1878-tól pedig az Egyesült Ellenzékhez csatlakozott. 1865-től 1867-ig a képviselőház jegyzője. 1867-től 1871-ig az Eötvös József vezette vallás- és közoktatásügyi minisztérium államtitkára volt. 1881-ben visszavonult a politikától.

Joannovics Györgyöt a művész ún. tiszti jelvénnnyel (hímzett selyemszalagot imitáló nyakbavetőn függő derékszöggel) ábrázolja, azaz mint szabadkőműves nagymestert. Magyarországon a 18. századi kezdetek, majd betiltás után a kiegyezést követő kedvező társadalmi légkörben gomba módra szaporodva alakultak szabadkőműves páholyok – szertartásrendjük szerint jánosrendű és skót rítusú páholyok egyaránt. Mindenekelőtt Türr István, Klapka György, Horváth Mihály nevéhez fűződik az első skót rítusú páholy, a „Corvin Mátyás” páholy megalapítása. Az általuk még szervezett további páholyok 1871-ben Magyarország Nagy Oriense néven nagypáholyt alapítottak, melynek nagymesterévé az akkor államtitkári posztot betöltő Joannovics Györgyöt választották. Példaértékű, hogy Magyarországon a szabadkőművesség két irányzata, így 2 nagypáholya is 1886-ban egyesült, Magyarországi Symbolikus Nagypáholy néven, melynek Joannovics György tiszteletbeli nagymestere lett. 1894-től a szabadkőművesek által alapított és támogatott tudomány- és ismeretterjesztő Szabad Liceum Egyesület elnöke.

Köztiszteletben álló személyiségét 1909-ben bekövetkezett halála után is megbecsülés övezte. 1912-re készült el a jelen vétel tárgyát képező márványszobor, Istók János alkotása.

Istók János (1873-1972) művészeti tanulmányait a hosszúfalusi fafaragó iskolában kezdte, majd a müncheni akadémián folytatta (1892), végül Stróbl Alajos növendékeként fejezte be Budapesten, a szobrászati mesteriskolában.

1902-ben megbízást kapott Széchényi Ferenc, az első magyar közgyűjtemény alapítója szobrának elkészítésére, a szobor ma is a Magyar Nemzeti Múzeum kertjét díszíti. E megbízást számos további megrendelés követte. Istók a két világháború közötti időszak egyik legtöbbet foglalkoztatott magyar köztéri szobrásza volt. Emellett domborművek, síremlékek, kispasztikák és mellszobrok fémjelzik hosszú pályafutását.

Ezen műalkotások sorába illeszkedik a Joannovics Györgyöt ábrázoló szobor, amely azonban az összetéveszthetetlen jelvény ábrázolása révén unikális darab, a maga nemében páratlan értéket képvisel, hiánypótló, a Magyar Nemzeti Múzeum Szabadkőműves Gyűjteményében, mint e témában országos gyűjteményben, a helye. A kifizetett vételár reális.

Aczél Eszter
történész-főmuzeológus
MNM Történeti Tár

A pályázattal 3 különböző műtárgy-csoportot szerettünk volna megvásárolni. Mivel nem kaptunk annyi pénzt, amennyire szükségünk lett volna, így az első megvásárolni szándékozott műtárgy megvétele elmaradt. Ez egy ferrotípia lett volna az 1890-es évekből.

A tervezett 3 műtárgy csoportból a másodikat, a Tisza-gyilkossági per fotósorozatát meg tudtuk venni. Ez 30 db fénykép megvételét jelenti, összesen 300.000,- forintért.

A fényképek történeti háttere:

Tisza István volt miniszterelnököt a villájában, 1918. október 31-én fegyveresek meggyilkolták. A gyilkosság ügyében két büntetőpert tartottak, egy katonait és egy polgárit, 1920-1921-ben. Fényképezés csak a polgári per tárgyalásain volt megengedett. A megvásárolt 30 darab fénykép ezeken a napokon, 1921 áprilisa és októbere között készült, fontos képi forrásai a 20. századi magyar történelem egyik jelentős eseményének, kiegészítve a már meglevő anyagot.

Leltári szám: 2013.2.1-2.30.

A pályázat 3. célja Ghitta Carell, magyar származású fényképésznő Korda Ilona (Kaufmann Ilona) nevű asszisztensnőjének hagyatékából 9 felvétel. Ezeket is meg tudtuk vásárolni 80.000,- forintért.

Ghitta Carell Olaszországban működött évtizedeken keresztül, és volt az előkelőségek kedvelt fényképésze. Az ő műtermében tevékenykedett néhány évig Korda Ilona, majd hazatérve is fényképészként dolgozott. A közös munka idejéből származik Ghitta Carell felvétele Korda Ilonáról, a Ghitta Carellt és asszisztenseit római műtermük kertjében ábrázoló három csoportkép és a Walt Disney-t megörökítő portré (szignálatlan, de korabeli nagyítás), valamint két fénykép Korda Ilonáról különböző időpontokban. Későbbi, magyarországi működésének idejéből való egy Kauffmann Ilona szignójú portré és egy 1948-ból származó viseletkép.

Az anyag együttesből eddig a viseleti fényképek leltárba vétele történt meg. Leltári számuk: 2013.1.1-4.1.

A portrék leltárba vétele még folyamatban van.

Langenthalné dr. Baji Etelka
történész-muzeológus
főosztályvezető-helyettes
Történeti Fényképtár